

AnletsBladet

NR 1

FEBRUARI 2019

Ordföranden har ordet

Ja, så har det blivit nytt år igen. Det är märkligt hur fort åren rullar på. När det här skrivs har vi i styrelsen börjat sammanfatta året 2018. Jag

blir faktiskt litet stolt över vad vi har lyckats hinna med - allt med frivilliga krafter.

- Vi har fått träffa ett antal intressanta personer med härliga berättelser.
- Vi har gjort studiebesök till platser vi kanske inte skulle komma till annars.
- Vi har synliggjort vår förening i en rad sammanhang för att berätta hur roligt det är med släktforskning.
- Vi har också gett oss in i DNA:s förunderliga värld.

Nu tittar vi framåt och hoppas förstås att även detta år ska föra med sig en hel del ny kunskap att få ta del av.

Medlemsträffarna har under våren till stor del förlagts till torsdagar - men inte alla. Det gäller att titta efter ordentligt på programmet framöver. Möjligheten att komma till vårt forskarum är som vanligt lagd till onsdagar. Antingen eftermiddagar eller kvällar. Även här gäller det att kontrollera vårt program så att man inte råkar åka till Broängsgården vid fel tid.

Trots att snön stundtals vräker ner går vi mot ljusare och varmare tider. Det gäller att passa på att hänga över släktforskningen medan mörkret fortfarande ligger över oss. □

Carin

Studiebesök på Riksdagsbiblioteket

Det anordnades två studiebesök på biblioteket, den 19 och den 20 november. Vi var cirka 30 medlemmar som var och tittade på detta, i mitt tycke, vackra bibliotek. Efter säkerhetskontrollen tog Lotta Åberg Brorsson och hennes kollega Carina Ekebom emot och berättade om bibliotekets arkitektur och hur biblioteket tillkommit. Biblioteket ligger i kvarteret Mercurius vid Storkyrkobrinken 7. En kuriositet var att Erik Dahlberg (med *Svecia Antiqua et Hodierna*) var född i huset år 1625. På övre planet finns ett vackert stengolv av Ulla Viotti. Det heter Rikets Matta och består av stenarter från hela Sverige. Ursprungligen var huset ett gammalt bankpalats men ritades om av arkitekten Åke Axelsson.

Riksdagsbiblioteket har ett faktablad som jag tog med mig och ur det saxar jag:

”Biblioteket grundades 1851. Man har en fullständig samling av det svenska riksdagstrycket ända från ståndsriksdagen. Svensk Författningssamling, Statens Offentliga Utredningar och Departementsserien finns i kompletta sviter. Det finns skrifter från EU och FN, Nordiska Rådet, Europarådet, Internationella domstolen m fl internationella organisationer.”

Mycket material är digitaliserat. Det finns möjlighet till OCR-tolkning i dokumenten; (Optical Character Recognition), t ex kan man skriva ordet ”präst” och så kommer alla ställen upp där det står ”präst” i dokumentet. Sparar en del letande.

Forts. på sid. 2

Ansv.utgivare: Carin Johansson, Fagerlidsvägen 3, 146 30 Tullinge. tel. 08-778 02 51
Redaktion: Arne Mattsson, Björkvändan 6, 147 33 Tumba. Tel. 08-530 371 16
Monica Andersson, Storskiftesvägen 53, 145 60 Norsborg. tel. 08-531 779 11
Carin Johansson, Fagerlidsvägen 3, 146 30 Tullinge. tel. 08-778 02 51

Hemsida: www.botvid.org

Våra arrangemang sker i samarbete med

Hemsida: www.sv.se/sv/

FöreningsInfo

BOTVIDSBYGDENS SLÄKTFORSKARFÖRENING

Föreningens adress

Botvidsbygdens Släktforskarförening
c/o Anita Karlsson, Grytstigen 80
147 52 Tumba. Tel. 530 33310,
mobiltn. 070-331 0916

Hemsida: www.botvid.org

Webbmaster: Mats Johansson, 608 2396

Styrelsen (riktnr. 08)

Ordf. Carin Johansson, 778 0251

V.ordf. Mats Johansson, 608 2396

Sekr: Anita Karlsson, 530 33310

Kassör: Inger Feldhofer tel. 778 2351

Ledamot: Charlotta Eskilson, 778 9814

Ledamot: Monica Andersson, 531 77911

Ledamot: Ulla-Britt Magnusson, 530 35202

Suppl. Arne Mattsson, 530 37116

Suppl. Barbro Ericsson, 070-574 2681

AnletsBladet

Ansv.utg. Carin Johansson, 778 0251

E-post: carin@medicalsevice.se

Red. Arne Mattsson, tel. 530 37116

E-post: armatt@telia.com

Monica Andersson, 531 77911

E-post: monica.andersson@storskiftet.se

Avgifter

Årsavgiften erläggs senast 1 mars.

Medlemsavgift 2019: 220,-

Familjemedlem: 70,-

Plusgiro: 419 06 23-1

Om du flyttar...

Anmäl din nya adress till:

Inger Feldhofer tel. 778 2351

E-post: inger@feldhofer.se

Styrelsen informerar

Styrelsemöten

Vårens styrelsemöten kommer att hållas onsdagarna den 13/2, 13/3, 17/4 och 15/5.

Medlemsträffar

Vårens medlemsträffar blir den 21/2, 21/3 (Årsmöte), 25/4 och 22/5.

Läs mer under kalendarium på sid. 3.

AnletsBladet

söker medförfattare

Snart är det dags för nästa AnletsBlad och till dess behöver vi material. Artiklar, korta eller långa, smånotiser s.k ”fynd” under forskningen m.m. Vassa pennan och skrivtidningen är till för Dig!

Redaktörerna

Medlemsmötet...forts. från sid. 1

Allt utgivet riksdagstryck från 1521 finns tillgängligt digitalt på:

www.riksdagstryck.kb.se.

Transkribering pågår av ständsriksdagsprotokollen. Originalen förvaras på Riksarkivet.

Biblioteket har också en samling om cirka 600 teckningar/karikatyror av politiker. De är uppsatta på väggarna och man kan göra en egen liten konst-runda och titta på dem.

Biblioteket är öppet för alla. För att få låna hem något, krävs att man är 18 år

och har en adress i Sverige. Om inte, går det bra att sitta på biblioteket och läsa det man har intresse av.

Målgrupper för biblioteket är riksdagsmän, släktforskare, studerande, andra forskare, journalister för att nämna några.

Mycket, mycket mer finns att hitta på biblioteket så gå gärna dit. Personalen hjälper gärna till.

Det som inte finns i hyllorna kan man beställa från depå. □

Text: Monica Andersson

Bild: Riksdagsbibliotekets broschyr

Forskarrummets öppettider

Följande onsdagar under våren 2019 är forskarrummet i Broängsgården, Falkvägen 42, Tumba öppet.

13 feb (13-17)   20 feb (13-17)

27 feb (13-17)   6 mars (18-21)

13 mars (13-17)   20 mars (13-17)

27 mars (13-17)   3 april (13-17)

10 april (18-21)   17 april (13-17)

24 april (13-17)   8 maj (18-21)

15 maj (13-17)   29 maj (13-17)

Kassören meddelar...

Nya medlemmar:

Sedan manusstoppet för AnletsBladet nr. 4/2018 har föreningen fått 3 nya medlemmar som hälsas hjärtligt välkomna.

Claes Kyrk   Grödinge
Lis-Beth Sagen   Tumba
Kerstin Birkeldh Spångberg   Uttran

Inbetalning av medlemsavgift...

Till detta AnletsBlad bifogas en påminnelse om inbetalning av innevarande års medlemsavgift. Avgiften insättes på Plusgirokonto 419 06 23-1.

Medlemsavgiften ska erläggas senast den 1 mars och glöm inte att fylla i namn och adress.

När ni betalt medlemsavgiften kommer medlemskortet att skickas till er med nästa AnletsBlad eller så lämnar vi det då ni besöker någon av våra medlemsträffar. □

Semestertips

Skånes släktforskarförbund anordnar i sommar en släktforskarvecka. Om du har tänkt åka till Skåne i sommar kan det vara värt att titta in på deras hemsida: www.sgfm.se och läsa om deras planer.

Kamratcirklar

Under våren 2019 har vi möjlighet att starta cirklar i följande ämnen:

- Att läsa gammal text:

både nybörjar- och fortsättningscirkel

- Min Släkt: genomgång av registreringsprogrammet Min Släkt

- DNA: nybörjarcirkel - för dig som nyligen topsat dig och fått ditt resultat från Family TreeDna

- Soldatforskning: hur man kan hitta sina soldater i släkten

- Fotoredigering: lär dig redigera gamla foton så att de kan visas i ditt registreringsprogram

Om du blir intresserad av någon/några cirklar anmäl dig då till:

cirkel@botvid.org.

Vi startar en cirkel när det finns tillräckligt många anmälningar till den. Cirkelledaren hör av sig till dig med datum och tider. □

Öppna föreläsningar på Riksarkivet i Marieberg under våren (gratis)

12 februari 17-18: Bland brasklappar, vasar och kronor

Nyligen identifierades Riddarholms-skeppet som Biskop Hans Brasks skepp. Ingvar Sjöblom berättar om identifieringen men också om andra vrakfynd på Stockholms botten, muséer, magasin och arkiv. FD Ingvar Sjöblom är adjunkt i Krigsvetenskap på Försvarshögskolan.

Tisdag 26 mars kl. 16-17: Svälten

Utifrån sin bok "Svälten" berättar Magnus Västerbro om missväxten under åren 1867-1869, som är en av de värsta naturkatastroferna i Sveriges historia. Hunger-snöden bidrog till stora sociala spänningar och blev startskottet för massmigrationen, främst till Nordamerika.

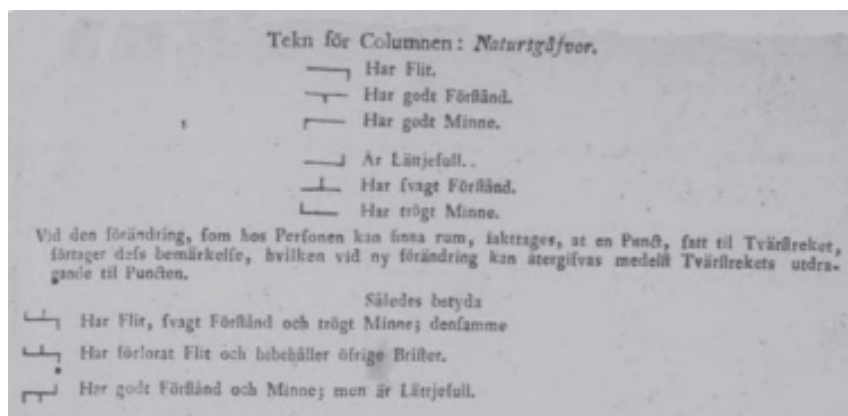
Tisdag 21 maj kl. 16-17: Juderegister, hets mot folkgrupp och nätet

Efter att journalister på DN och Expressen nästan dagligen under mars månad förra året skrev om det aktuella registret tog Google till slut bort sökmöjligheten till sajten. Bertil Oppenheimer är pensionerad revisor och författare och berättar om sitt utredningsprojekt.

Tisdag 11 juni kl. 16-17: Lust och lek i svenskt 1600-tal

Hur roade sig människor i bondesamhällets Sverige under 1600-talet? Vad tyckte folk var roligt och vem stod för underhållningen? Vi möter lekande ungdomar som festade på dansstugor, marknader, förlovnings-, bröllops-, dop- och begravningskalas. Fil dr Annika Sandén, docent i historia vid Stockholms Universitet föreläser. □

<https://riksarkivet.se/sok-arrangemang>

Förklaring ?

Ofta har vi väl undrat över vad prästernas "staket" betyder i husförhörlängderna. I Nordmaling A1:8a (1816-1825) bild 9, hittade jag en förklaring. Sen kan man ju undra om alla präster gjorde likadant eller om varje präst hade sitt eget system. □

Text: Inge Andersson. Bild: ArkivDigital

DNA-café

Även under våren planerar vi att hålla DNA-café vid några tillfällen. Du är välkommen att diskutera dina fynd och eventuella problem med oss.

Vi diskuterar och fikar.

Datum: 6 mars, 10 april, 8 maj

Tid: 13-16

Kostnad: 50:-/gång

Cafévårdar: Carin Johansson och Inger Feldhofer. □

Därför flyttade hon.

- Varför flyttade ni från er förra plats? frågar frun den nya jungfrun.

- Jo, herrarna va alltid så stygga. De blåste jämt snus i ögonen på mej genom nyckelhålet, därför slutade jag. □

Källa: *Allt för Alla* nr 22 1925

KALENDARIUM

Möteslokal: Broängsgården, Falkvägen 42, Tumba. Buss 715 avgår från Tumba C och stannar utanför lokalen.

21/2 kl. 19.00 Medlemsträff (Obs torsdag!)

"Det titelsjuka 1800-talet"

Kekke Stadin berättar om hur man umgicks och hur viktig den sociala statusen var.

Kaffe serveras från kl 18.30.

Entré 20:-. Icke medlemmar 40:-.

21/3 kl. 19.00 Kallelse till årsmöte (Obs torsdag!)

Dagordning till årsmötet finns som bilaga till detta AnletsBlad. Övriga årsmöteshandlingar presenteras på hemsidan 14 dagar före årsmötet. Handlingarna kommer också att finnas tillgängliga på plats under årsmötet.

Efter årsmötesförhandlingarna berättar **Fredrik Mejster** för oss om skilsmässor förr.

Fri entré. Kaffe serveras från kl. 18.30.

25/4 kl. 19.00 Medlemsträff (Obs torsdag!)

Programmet är ännu ej fastställt.

Kaffe serveras från kl 18.30.

Entré 20:-. Icke medlemmar 40:-.

22/5 Studiebesök (Obs onsdag!)

Vi gör ett besök på Tumba Bruksmuseum. Mer information kommer i nästa nummer av AnletsBladet. □

Järnpojke

Järnpojke, även kallad "Pojke som tittar på månen", är en skulptur av konstnären Liss Eriksson. Skulpturen återfinns på Bollhustäppan, på Finska kyrkans bakgård i Gamla stan i Stockholm. Skulpturen är 15 centimeter hög och känd som "Sveriges minsta offentliga monument". Skulpturen restes 1967.

Det händer att förbipasserande offerar pengar till pojken och klappar honom på huvudet i syfte att få tur. Åt skulpturen har halsduk och mössa stickats. □

Text & bild från Wikipedia

Singelkvinnor förr

I Sverige finns flest singelhushåll i världen. Nästan var tredje vuxen bor ensam.

I Stockholm är 16 procent av hemmen singelhushåll. 1945 var siffran 6 procent. Vid mitten av 1800-talet var bilden ungefär densamma som idag. De flesta singlar var kvinnor. Omkring en tredjedel av kvinnorna på landet, och cirka hälften av kvinnorna i städerna, var ogifta. Man hade ett kvinnoöverskott, då spädbarnsdödligheten bland pojkar var högre än bland flickor. Många män dog av överkonsumtion av sprit och en del utvandrade till Amerika i hopp om ett bättre liv.

Äktenskapet var också en ekonomisk fråga och männen måste skaffa sig en fast tjänst innan de kunde gifta sig och försörja en familj. För kvinnorna var problemet hemgiften. Många fäder hade inte råd med hemgiften för sina döttrar.

På landet kunde kvinnorna bli pigor, men i städerna var detta omöjligt. Kvinnan ansågs också vara det svagare könet och hennes plats var i hemmet. Fram till 1863 var alla kvinnor omyndiga och tilläts inte att arbeta. Det fanns heller ingen speciell utbildning för dem, så många slutade som hemmadöttrar.

Under 1800-talet flyttade alltfler in till städerna. Historikern Irene Artaeus har undersökt singlar i Västerås omkring 1850. I staden fanns då 434 kvinnor med eget hushåll och 153 män. De flesta kvinnorna arbetade med tvätt och strykning, matlagning, barnpassning, sömnad. De ensamstående männen med hemmavarande barn hade oftast en piga eller kvinnlig släkting som hjälpte till med hushållsarbetet.

Kvinnor som ville slå sig på handel hindrades av skråväsendet. Änkor tilläts dock att fortsätta makens verksamhet. Vilde man handla kunde man sälja t ex ljus, lemonad, pomada eller underkjolar, saker som inte hamnat under skråväsendet. Det avvecklades 1864. I Stockholm och andra städer började då ensamstående kvinnor att öppna syateljéer, pensionat, mjölkbutiker och restauranger.

Från 1863 blev ogifta kvinnor myndiga, men om de gifte sig blev de åter omyndiga. Först 1921 blev gifta kvinnor över 25 år myndiga.

Under andra hälften av 1800-talet expanderade den offentliga sektorn och både ogifta kvinnor och män kunde här hitta arbeten. Den första statligt anställda kvinnan blev Elfrida Andréé* som 1864 fick jobb som telegrafist.

Arbeten som ansågs passande för överklassens döttrar var post- eller telegraftjänstemän. De kunde också bli lärarinnor. Anna Whitlock grundade 1878 en flickskola i Stockholm, vilken senare fick namnet Whitlockska skolan.

Umeåhistorikern Lotta Vikström har kopplat ihop olika källor för att visa hur ensamma kvinnor försörjde sig. Kyrkböckerna angav kvinnorna endast som "döttrar" eller "pigor". Hon har använt patientjournaler, handelskalendrar och tidningsannonser för att få fram mer information. Kvinnorna kunde vara t.ex. hemsömmerskor, kassakontrollörer, bokhållare, guldsmeder, fotografer, specerihandlarskor, tvätterskor eller hamnarbetare.

Sammanfattning av en artikel i tidningen Släkthistoria om "Singel i stan" av Anna Larsdotter. Sammanfattning gjord av Monica Andersson.

Bild från Wikipedia

*Elfrida Andréé: Född på Gotland 1841 och död i Göteborg 1929. Hon var inte bara Sveriges första telegrafist utan också tonsättare och dirigent. 1867 blev hon Sveriges första domkyrkoorganist, 1879 ledamot i Kungliga Musikaliska Akademien. □

Svenska dagstidningar

Tidningar äldre än 115 år är upphovsrättsfria. En donation på 30 miljoner kronor har givit Kungliga biblioteket och Riksarkivet möjlighet att digitalisera återstoden av det upphovsfria svenska pressarvet. Digitaliseringsarbetet löper från september 2018 och fyra år framåt och slutmålet är att digitalisera samtliga svenska dagstidningar som finns i Kungliga Bibliotekets samlingar fram till och med utgivningsåret 1906. Du kan läsa de historiska svenska dagstidningarna fritt på webben via www.tidningar.kb.se □

Sluring

En gammal nordisk maträtt som lagades på enklast möjliga sätt direkt i grytan eller stekpannan. Den var vanlig bland skogsarbetare, kolare, rallare och andra kroppsarbetare som levde under primitiva förhållanden (bland annat i Värmland, Dalarna och Härjedalen).

Tillredning:

Man steker små bitar av saltat fläsk så att flottet steker ut, sedan blandar man ner mjöl och små bitar av potatis eller andra rotfrukter tills man får en lämplig konsistens. Vad man gjorde sedan varierade: - Vissa blandade ut ingredienserna med vatten eller, om man hade råd och kunde, med mjölk, och åt det hela som ett slags soppa eller välling. Denna variant, en enkel soppa med korngryn och potatis och/eller kål, serverades förr ofta till beväringar och fångar. Den ingår även i mattraditionen i bland annat Hälsingland och Östergötland och är även känd under namnen *bataljonvälling* och *tisdags-soppa*.

- Andra lät smeten stelna till något pannkakslänkande som påminner om kolbullar. Det första var lämpligt om man hade bråttom och skulle äta direkt, det senare var lämpligt om en del av sluringen skulle sparas till senare tillfälle. □

Källa: Wikipedia

Semmeldags

Fettisdagen, eller något ålderdomligt vita tisdagen (en beteckning som dock även något oegentligt används för tisdagen i stilla veckan), på finlandssvenska fastlagstisdagen, är i kristen tradition tisdagen efter fastlagssöndagen, 47 dagar före påsk. Dagen är därmed rörlig och kan infalla som tidigast 3 februari och senast 9 mars. Fettisdagen är den tredje av de tre dagarna i fastlagen, dagarna före fastan, där den första är fastlagssöndagen och den andra är blåmåndagen.

Namnet fettisdag är bildat av "fet" och "tisdag", där fet syftar på all fet mat som brukade ätas på fettisdagen. Ordet är belagt sedan 1594. Hur vita tisdagen har fått sitt namn är oklart, men en teori är att namnet kommer av det vita vetemjöl som man bakar semlor med. □

Källa: Wikipedia